

Nr 151.

Av herr **Ström, Fredrik**, om beredande av ökat understöd åt Stockholms samgymnasium.

I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkt 130 »Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor» föreslagit riksdagen att dels besluta, att den av 1933 års riksdag beslutade ändringen i fråga om tjänstgöringsskyldighet för ämneslärare vid statsunderstött privatläroverk och rätt till uppdelning av årsklass i parallellavdelning vid sådant läroverk skall äga tillämpning jämväl för budgetåret 1937/1938, dock med iakttagande ej mindre att uppdelning av årsklass i parallellavdelningar må efter skolöverstyrelsens medgivande i varje särskilt fall ske under villkor att beträffande stadium, motsvarande gymnasium, flickolas två högsta klasser samt realskolas högsta klass, minst 30 och beträffande stadium, motsvarande flickskolas och realskolas övriga klasser, minst 35 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma, än även att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 236 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk, dels ock till Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 535,500 kronor.

Bland de privatläroverk, som under nu löpande budgetåret kommit i åtnjutande av bidrag från detta anslag märkes Stockholms samgymnasium, som för sin verksamhet under budgetåret 1936/1937 uppburit understöd å 8,500 kronor. Denna skola har till ändamål att med tillämpning av nutida pedagogiska principer bereda till real- och studentexamen. Detta kan ske på två helt olika vägar, den ena genom *dagundervisning*, den andra genom *aftonundervisning*. Skillnaden mellan dessa båda skolformer, som egentligen äro två skilda skolor under den gemensamma benämningen Stockholms samgymnasium, består icke blott däri, att undervisningen är förlagd till olika tider på dagen. De hava även i mycket annat olika karaktär. Timplanen är sålunda en helt annan vid aftonundervisningen än den vanliga, som tillämpas vid läroverken och vid skolans dagundervisning. Vid aftonundervisningen kan och måste även den moderna ämnesundervisningen komma mera till sin rätt. Arbetet där är i mycket hög grad grundat på lärjungarnas självverksamhet. Aftonundervisningen lämpar sig sålunda väl för äldre elever. På samma gång bedrivs undervisningen så, att elevernas hemarbete i möjligaste mån kan inskränkas och de egentliga studierna förläggas till skolan under skoltiden.

Fri flyttning råder i såväl dag- som aftonundervisningen, så att eleverna kunna gå fram i den arbetstakt, deras individuella förhållanden medgiva. Självklart kan härigenom mycken tid inbesparas för flitiga och ambitiösa elever.

Genom nådigt beslut den 27 november 1931 medgavs adjunkten vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm Manfred Natanael Carlon såsom föreståndare för Stockholms samgymnasium — varest förutom undervisning efter timplaner, i huvudsak sammanfallande med de allmänna läroverkens, jämväl meddelades s. k. aftonundervisning, varvid följdes en särskild, från den vanliga avvikande timplan med reducerat timal för de olika ämnena — rätt att under angivna villkor från och med höstterminen 1931 till och med vårterminen 1934 *dels* anställa studentexamen med de lärjungar, som vid läroanstalten i vanlig ordning genomgått de båda högsta ringarna av gymnasiet, *dels ock* anställa realskolexamen respektive realexamen med de lärjungar, som vid läroanstalten i vanlig ordning genomgått minst de två högsta årsklasserna av det skolstadium, som vore avsett att bereda till sistnämnda examen. Vidare medgavs, att ovanberörda aftonundervisning finge, räknat från och med vårterminen 1931 till och med vårterminen 1934, på vissa villkor vara ställd under skolöverstyrelsens inseende. Genom nådigt beslut den 9 december 1932 medgavs sedermera, att den Carlon genom nådiga beslutet den 27 november 1931 tillagda rätten att anställa studentexamen finge avse sådana lärjungar, som tillhört läroanstalten under minst två läsår och därunder före utgången av den första terminen vunnit uppflyttning till näst högsta ringen av gymnasiet; dock att detta medgivande icke skulle gälla beträffande lärjungar från den s. k. aftonundervisningen.

I underdånig skrivelse den 20 juli 1933 anhöll styrelsen för Stockholms samgymnasium, att Kungl. Maj:t måtte medgiva läroanstaltens föreståndare rätt att anställa, bland annat, studentexamen med sådana lärjungar, som tillhört skolans aftonundervisning under minst två läsår. Läroanstaltens styrelse anförde därvid bland annat, att den form för undervisning till student- och realskolexamen, som Stockholms samgymnasium infört genom aftonundervisningen, skilde sig från dagundervisningen endast i fråga om antalet undervisningstimmor per vecka i de olika läroämnena. Denna undervisningsform vore emellertid så ny i förhållande till den med examensrätt förenade dagundervisningen, att läroanstalten borde i likhet med vad i dylika fall alltid brukade ske, först låta en avdelning lärjungar från aftonundervisningen avlägga studentexamen enligt bestämmelserna för lärjungar från enskild undervisning, innan någon examensrätt för denna undervisning kunde komma i fråga. Under vårterminen 1933 hade de fem lärjungar, tillhörande aftonundervisningen, som vid läroanstalten flyttats till högsta ringen undergått privatistexamen, varvid samtliga godkänts, tre i odelad examen och två i första hälften av delad examen. Givetvis vore de lärjungar, som deltaga i aftonundervisningen, besjälade av en verklig framåtanda. Det erfordrades ett avsevärt mått av flit och ambition för att under flera år kunna hålla ut med ett krävande intellektuellt arbete under kvällstimmorna vid sidan av annat arbete under dagarna. Att bereda sådana medborgare tillfälle att utan onödiga svårigheter avlägga de examina, som kunde göra deras arbete både för dem och samhället mera fruktbringande syntes vara en icke ringa social uppgift.

Genom resolution den 16 februari 1934 medgav Kungl. Maj:t skolans före-

stående rätt att under vårterminen 1934 anställa studentexamen med de lärjungar i den vid läroanstalten anordnade aftonundervisningen, som i vanlig ordning genomgått de båda högsta ringarna av gymnasiet. Såsom villkor för denna förmåns åtnjutande skulle gälla, förutom vad genom nådigt beslut den 27 november 1931 föreskrivits angående avläggande av studentexamen vid läroanstalten i övrigt, att aftonundervisningens lärjungar bilda egna undervisningsavdelningar, i vilka andra läroanstalten tillhörande lärjungar icke må utan skolöverstyrelsens medgivande undervisas, att lärjunge i aftonundervisningen vid anmälan till studentexamen i den ordning, som gäller för lärjungar från enskild undervisning, styrker, att han i de läroämnena å timplanen för vederbörande bildningslinje, i vilka han ej anmält sig till prövning i studentexamen, blivit prövad och godkänd enligt fordringarna för flyttning till gymnasiet eller lyceets näst högsta årsklass, att lärjunge i aftonundervisningen i studentexamen undergår muntlig prövning i samtliga de ämnen, i vilka han anmält sig skola undergå studentexamen, samt att tiden för hans muntliga studentexamen så beräknas, att han i varje läroämne må kunna förhöras under en halv intill en timme, dock att prövningen icke må för någon lärjunge utsträckas utöver tre examensdagar, ej heller någon dag utöver fyra timmar. Enahanda rätt att anställa studentexamen från och med höstterminen 1934 till och med vårterminen 1937 har Kungl. Maj:t senast medgivit läroanstaltens föreståndare genom resolution den 19 oktober 1934. Beträffande verksamhetens omfattning må nämnas, att vårterminen 1936 9 elever avlade godkänd studentexamen efter att hava deltagit i skolans aftonundervisning. Till avläggande av studentexamen innevarande vårtermin hade från aftonundervisningen 10 elever anmält sig. Terminsavgifterna hava för aftonundervisningen utgjort 200 kronor för gymnasiet.

Enligt vad ovan sagts erhåller Stockholms samgymnasium för budgetåret 1936/1937 understöd å tillhoppa 8,500 kronor, därav för skolstadium motsvarande realskolan 1,500 kronor, för skolstadium motsvarande gymnasiet 2,000 kronor och för manliga lärare 5,000 kronor. Det understöd, skolan sålunda uppbär, torde emellertid med hänsyn till gällande bestämmelser rörande rätt för privatläroverken att uppbära understöd allenast avse bidrag för den undervisningsverksamhet, som äger rum genom dagundervisning. Något statsunderstöd uppbär Stockholms samgymnasium sålunda ej för aftonundervisningen. Denna senare undervisning måste givetvis med hänsyn till de elever, som begagna sig av densamma, ske efter i viss mån andra normer och principer än dagundervisningen. Emellertid torde det vara uppenbart, att aftonundervisningen, vilken för närvarande icke kan bedrivas på ett sådant sätt, att densamma i ekonomiskt hänseende tillnärmelsevis går ihop för skolan, är väl värd att understödjas av samhället. De elever, som begagna sig av denna undervisning, äro nämligen i allmänhet stats- eller kommunanställda i lägre grader ävensom kroppsarbetare, vilka samtliga hava synnerligen begränsade ekonomiska möjligheter — flera av dem hava sålunda varit familjeförsörjare — varför de endast med stor uppoffring förmått erlägga de avgifter, som skolan ansett sig böra ålägga dem, och vilka avgifter ingalunda kan anses hava

täckt skolans egna kostnader. I ett demokratiskt samhälle måste det framstå såsom en synnerligen betydelsefull sak, att ambitiösa och begåvade medborgare även sedan de kommit i gång med förvärvsarbete beredas möjlighet att utan alltför stora svårigheter förskaffa sig den högre bildning och därigenom de ökade utkomstmöjligheter, som avläggandet av studentexamen kan innebära. Jag har fördenskull funnit, att den vid Stockholms samgymnasium bedrivna aftonundervisningen måste anses innebära en synnerligen gagnande samhällsgärning, väl värd uppmuntran och understöd från statsmakternas sida. På grund härav får jag föreslå,

att riksdagen i samband med beviljandet av anslag till privatläroverken måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för att Kungl. Maj:t, med beaktande av den vid Stockholms samgymnasium bedrivna aftonundervisningen, måtte utöver nu utgående understöd å 8,500 kronor tilldela sagda läroanstalt ett ytterligare understöd å 2,000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1937.

Fredrik Ström.
